భగవంతుడు - ధర్మనిర్వహణం

కరణం లక్ష్మీనారాయణ రామకుమార్

మన ఇతిహాసాలైన రామాయణం, మహాభారతం మరియు మహాభాగవతం ఏది ధర్మమో, ధర్మ ప్రవర్తన ఎలాంటిదో అనేక ఉదాహరణలతో విపులంగా వివరిస్తాయి. ధర్మం, న్యాయం, నీతి నియమాలను ఎలా అర్థం చేసుకోవాలి, వాటిని ఎలా నిర్వహించుకోవాలి అనే విషయాల గురించి కూడా అవి వివరంగా తెలియజేస్తాయి. ఈ విశ్లేషణలో మనం తరచుగా "ధర్మసూక్ష్మం" అనే పద ప్రయోగాన్ని చూస్తుంటాము.

ఒక సంఘటన, చర్య, ప్రతిచర్య, ప్రతిస్పందన లేదా ఒక వ్యక్తి యొక్క ప్రవర్తన ధర్మయుక్తమా కాదా అని స్థూల స్థాయిలో విశ్లేషణ చేసుకుంటే, అది సరైనదిగా మరియు సమర్థనీయంగా అనిపించవచ్చు. కానీ సూక్ష్మ స్థాయిలో, వ్యక్తుల యొక్క ఈ సంఘటనలు, చర్యలు, ప్రతిచర్యలు, ప్రతిస్పందనలు లేదా ప్రవర్తనలకు బహుళ పొరల వివరణలు ఉన్నట్లు కనిపిస్తాయి. ఇది స్థూల స్థాయిలో సరైనదిగా అనిపించినది సూక్ష్మ స్థాయిలో సరైనది కానవసరం లేదనే నిర్ధారణకు దారితీస్తుంది దీనినే 'ధర్మసూక్ష్మం' అని చెప్పుకోవచ్చు.

అరణ్యకాండలో శ్రీరాముని ధర్మ నిర్వహణ మరియు ఆయన ధర్మనిబద్ధత గురించి ఒక అద్భుతమైన శ్లోకం ఉంది. సీతాదేవిని అపహరించడంలో సహాయం చేయమని రావణుడు మారీచుని సమీపించి, వెండి చుక్కలున్న ఒక అద్భుతమైన బంగారు జింకలా మారి రాముని ఆశ్రమంలో సీతాదేవి ముందు సంచరించమని మారీచుని కోరుతాడు. ఆ జింకను చూసి, సీతాదేవి తన భర్తను, లక్ష్మణుడిని జింకను పట్టుకొని తీసుకు రమ్మంటే, ఆ జింక (మారీచుడు) వారిని నివాసం నుండి ప్రలోభపెట్టి దూరంగా తీసుకెళ్ళితే అప్పుడు రావణుడు సీతాదేవిని అపహరిస్తాడు. ఆ సందర్భంలో మారీచుడు రావణునితో ఇలా అంటాడు

రామో విగ్రహవాన్ధర్మః సాధుః సత్యపరాక్రమః
రాజా సర్వస్య లోకస్య దేవానాం మఘవానివః (అరణ్య కాండ సర్గ 37, శ్లోకం 13)

"రామో విగ్రహవాన్ ధర్మః" అంటే "రాముడు మూర్తీభవించిన ధర్మ స్వరూపుడు" లేదా "సత్యనిష్ఠాగరిష్ఠుడు". ఈ వాక్యార్థం శ్రీరామ వనవాస సమయంలో (అరణ్య కాండ) సీతాదేవి మరియు శ్రీరాముల మధ్య జరిగిన చర్చలో చక్కగా వివరించబడింది. వనవాస సమయంలో, దండకారణ్యంలోని ఋషులు రాక్షసుల క్రూరమైన పనుల నుండి తమను రక్షించమని శ్రీరాముడిని వేడుకుంటారు, శ్రీరాముడు రాక్షసులను చంపి ఋషులను మరియు వారి రోజువారీ జప తపాలను రక్షిస్తానని వాగ్దానం చేస్తాడు. అప్పుడు సీతా దేవి శ్రీరామునితో ఇలా అంటుంది

అయం ధర్మ సుసూక్ష్మేణ విధీమా ప్రాప్యతే మహాన్।
నివృత్తేన తు శక్యోఽయం వ్యసనాత్కామజాదిహా।।3.9.2।।

మీరు ఇప్పుడు అనుసరిస్తున్న ఈ గొప్ప ధర్మం మహోన్నతము, సూక్ష్మము. రాగ సంబంధమైన వ్యసనం నుండి విముక్తుడైన వ్యక్తి మాత్రమే సూక్ష్మమైన ఈ ధర్మాన్ని ఆచరించగలడు.

త్రీణ్యేవ వ్యసనాన్యత్ర కామజాని భవన్త్యుత్ ।

మిథ్యావాక్యం పరమకం తస్మాద్గురుతరావుభౌ

పరదారాభిగమనం వినా వైరం చ రౌద్రతా।।3.9.3।।

కామము వలన మూడు రకాల వ్యసనాలు కలుగుతాయి. మొదటిది, అసత్యం పలకడం, రెండవది ఇతరుల భార్యలతో లైంగిక సంబంధం కలిగి ఉండటం, మరియు మూడవది, ఎటువంటి శత్రుత్వం లేకుండా హింసకు పాల్పడటం.ఈ చివరి రెండు వ్యసనాలు తీవ్రమైనవి.

తృతీయం యదిదం రౌద్రం పరప్రాణాభిహింసనం।

నిర్వైరం క్రియతే మోహాత్తచ్చ తే సముపస్థితమ్।।3.9.9।।

ఎటువంటి శత్రుత్వం లేకుండా ఇతరులను హింసించడమనే మూడవ వ్యసనం మీలో ఉంది.

ప్రతిజ్ఞాతస్త్వయా వీర దణ్డకారణ్యవాసినామ్।

ఋషీణాం రక్షణార్థాయ వధస్సంయతి రక్షసామ్ ll3.9.10ll

ఓ పరాక్రమవంతుడా, దండకారణ్యంలో నివసించే ఋషులను రక్షించడానికి, యుద్ధంలో రాక్షసులను చంపుతానని వాగ్దానం చేసావు.

క్షత్రియాణామపి ధనుర్హుతాశస్యేన్ధనాని చ।

సమీపతస్థితం తేజో బలముచ్ఛ్రయతే భృశమ్।।3.9.15।।

క్షత్రియుని చేతిలోని ధనుస్సు అగ్నికి ఇంధనం లాంటిది. ఇది ఖచ్చితంగా అతని బలాన్ని మరియు అతని ప్రకాశాన్ని పెంచుతుంది.

నకథంచన సా కార్యా గృహీత ధనుషా త్వయా।

బుద్ధిర్వైరం వినా హంతుం రక్షసాన్దణ్డకాశ్రితాన్।

అపరాధం వినా హంతుం లోకాన్వీర్ న కామయే।।3.9.25।।

ధనుస్సును ధరించి, నీపై ఎలాంటి శత్రుత్వం లేని దండకారణ్యంలో నివసించే ఆరాక్షసులను చంపదలచుట యుక్తము కాదు కదా. ఓ పరాక్రమశాలీ, ఆ నిరపరాధులను చంపుట నాకు సమ్మతము కాదు.

క్షత్రియాణాం తు వీరాణాం వనేషు నిరతాత్మనామ్।

ధనుషా కార్యమేతావత్ ఆర్తానామ్ అభిరక్షణమ్।।3.9.26।।

వనములలో నిరంతరమూ తపమొనర్చు మునులకు రాక్షసులవల్ల ఇక్కట్లు వచ్చినప్పుడు క్షత్రీయులు ధనుర్బాణములు ధరించి వారిని రక్షించవలసినదే.

క్వచ శస్త్రం క్వచ వనం క్వచ క్షాత్రం తపః క్వచ।

వ్యావిద్ధమిదమస్మాభిః దేశధర్మస్తు పూజ్యతామ్।।3.9.27।।

అస్త్ర శస్త్రాలు, వనవాసం, తపస్సులు పరస్పర విరుద్ధాలు. మనం వనవాసం చేస్తున్నాము. అందువలన వనజీవన ధర్మమైన తపః ప్రవృత్తి కలిగి ఉందాము. క్షత్రీయ ధర్మము కాదు.

స్త్రీచాపలాదేతదుదాహృతం మే ధర్మం చ వక్తుం తవ కస్సమర్థః।

విచార్య బుద్ధ్యా తు సహానుజేన యద్రోచతే తత్ కురు మాచిరేణ।।3.9.34।।

స్త్రీ సహజమైన చంచల స్వభావం వలనే ఇదంతా మీకు చెప్పాను. ధర్మ మార్గంలో మీకు ఎవరు మార్గదర్శనం చేయగలరు? మీ సోదరునితో ఈ విషయం గురించి జాగ్రత్తగా చర్చించిన తరువాత, మీరు మీ ఇష్టానుసారం నడుచుకోవచ్చు. ఏమాత్రం ఆలస్యం వద్దు.

స్థూలంగా సీతాదేవి పలుకులు ధర్మ సంబద్ధంగా ఉన్నాయి.

(1) మనం వనవాసానికి వచ్చాము. వనవాసమే చేస్తాము.

(2) మనపై శతృత్వం లేనివారిని చంపడం అనుచితం

తన భర్త పట్ల భక్తిగల సీత పలికిన ఈ మాటలు విని, ధర్మబద్ధుడైన రాముడు ఇలా బదులిచ్చాడు.

కిం తు వక్ష్యామ్యహం దేవి త్వయవోక్తమిదం వచః।

క్షత్రియైర్ధార్యతే చాపో నార్తశబ్దో భవేదితి॥3.10.3॥

దేవీ, క్షత్రియుడు విల్లు పట్టుకున్నచోట ఆర్తనాదాలు వినబడరాదని నీవే అన్నావు.

కాలే కాలే చ నిరతా నియమైర్వివిధైర్వనే।

భక్ష్యంతే రాక్షసైర్భీమై నరమాంస్పోపజీవిభిః॥3.10.6॥

అరణ్యంలో వివిధ తపస్సులలో నిమగ్నమైన ఋషులు మానవ మాంస భక్షకులైన భయంకరమైన రాక్షసుల బారిన పడ్డారు.

తే భక్ష్యమాణా మునయో దండకారణ్యవాసినః।

అస్మానభ్యవపద్యేతి మామూచుర్ద్విజసత్తమాః॥3.10.7॥

అలా తీవ్రంగా బాధపడుచున్న దండకారణ్య వాసులగు ద్విజోత్తములు ఏనుగ్రహింపుమని నన్ను వేడుకొనిరి.

మయా చైతద్వాచశ్శ్రుత్వా కార్త్స్న్యేన పరిపాలనమ్ ।

ఋషీణాం దణ్డకారణ్యే సంశ్రుతం జనకాత్మజే।।3.10.17।।

జానకీ, ఋషుల మాటలు విని నేను దండకారణ్యం ఉన్న ఋషుల రక్షణ మొత్తం చేపడతానని వాగ్దానం చేసాను.

సంశ్రుత్య చ న శక్ష్యామి జీవమానః ప్రతిశ్రవమ్ ।

మునీనామన్యథా కర్తుం సత్యమిష్టం హి మే సదా।।3.10.18।।

ఋషులకు వాగ్దానం చేసి, నాలో ప్రాణం ఉన్నంత వరకు నేను అలా చేయలేను. నాకు సత్యం ఎప్పుడూ ప్రియమైనది.

అప్యహం జీవితం జహ్యాం త్వాం వా సీతే సలక్ష్మణామ్ ।

న తు ప్రతిజ్ఞానం సంశ్రుత్య బ్రాహ్మణేభ్యో విశేషతః॥3.10.19.

ఓ సీతా నేను నా ప్రాణాన్ని వదులుకుంటాను, లక్ష్మణుడిని మరియు నిన్ను కూడా వదులుకుంటాను కానీ బ్రహ్మజ్ఞానులకు చేసిన వాగ్దానాన్ని మాత్రము ఉల్లంఘించను.

పై శ్లోకం శ్రీరాముని ధర్మానికి సంబంధించిన విధానాన్ని చాలా స్పష్టంగా తెలియజేస్తుంది. తన వాగ్దానాన్ని నిలబెట్టుకోవడం కోసం అతను తన సన్నిహితులను మరియు ప్రియమైన వారిని త్యాగం చేయడానికి వెనుకాడడు.

ఈ ధర్మసూక్ష్మానికి సంబంధించ్న మరో ముఖ్య సంఘటన కిష్కింధ కాండలో ఉంది. వానర సోదరులైన వాలి, సుగ్రీవుల కథ మనందరికీ తెలుసు. వాలి దేవేంద్రుని కుమారుడు కాగా, సుగ్రీవుడు సూర్యదేవుని కుమారుడు. క్లుప్తంగా చెప్పాలంటే, సింహాసనాన్ని ఆక్రమించుకోవడానికి సుగ్రీవుడు ప్రయత్నించి తనకు ద్రోహం చేశాడని అపార్థం చేసుకున్న వాలి, తన సోదరుడైన సుగ్రీవుడిని కిష్కింధ నుండి బహిష్కరించాడు. ఒక గుహలో రాక్షసుడి చేతిలో వాలి చంపబడ్డాడని సుగ్రీవుడు పొరపాటుగా భావించిన తరువాత, అతను ఆ గుహ ప్రవేశద్వారాన్ని మూసివేసి కిష్కిందకు తిరిగి రాగా మంత్రులందరూ కోరుకొనగా రాజ్యభారం వహించాడు. రాక్షసుణ్ణి వధించి వచ్చిన వాలి తీవ్ర ఆగ్రహంతో సుగ్రీవుడి పత్ని రుమను అపహరించి సుగ్రీవుణ్ణి కిష్కిందనుంచి బహిష్కరించాడు. సుగ్రీవుడు, హనుమంతుడు మరియు ఇతర విశ్వసనీయ అనుచరులతో కలిసి ఋష్యముక పర్వతాన్ని తన నివాసంగా చేసుకున్నాడు.

సీతాదేవిని వెతుకుతూ శ్రీరాముడు, లక్ష్మణుడు ఋష్యముక పర్వతానికి చేరుకుంటారు. అక్కడ సుగ్రీవుని ఆదేశం మేరకు హనుమంతుడు శ్రీరాముని దర్శించి, వారు అక్కడ ఉండటానికి గల కారణాన్ని విచారిస్తాడు. తరువాత హనుమంతుడు వారిని సుగ్రీవుని వద్దకు తీసుకువస్తాడు. పవిత్ర అగ్ని వద్ద శ్రీరాముడు, సుగ్రీవుడు స్నేహితులుగా ప్రమాణం చేసుకుంటారు. వారిద్దరూ తమ జీవిత విశేషాలను పంచుకుంటారు. వాలిని సంహరించి, రాజ్యాన్ని, భార్య రుమను తిరిగి పొందడంలో సహాయం చేస్తానని శ్రీరాముడు వాగ్దానం చేస్తాడు. దానికి ప్రతిగా సుగ్రీవుడు. సీతాదేవిని వెతకడానికి తన అనుచరులను పంపి, ఆమెను కనుగొన్న తర్వాత రావణుడితో జరిగే యుద్ధంలో శ్రీరామునికి సహాయం చేస్తానని వాగ్దానం చేస్తాడు. ఈ విధంగా, వారి మధ్య పరస్పర సహకార ఒప్పందం కుదిరింది.

ధర్మ దృక్కోణం నుండి చూస్తే వాలి హత్య ఒక చిక్కుముడి. కిష్కింద కాండములోని 17వ సర్గలో, మరణశయ్యపై ఉన్న వాలి, తనను ఎందుకు చంపాలని నిర్ణయించుకున్నావని శ్రీరాముని సమాధానాలు కోరతాడు. ఎందుకంటే (1) అతను ఆయనకు శత్రువు కాదు, (2) అతను నేరుగా ఆయనను ఎదుర్కొని పోరాడటం లేదు, (3) అతను శ్రీరామునికి ఎలాంటి అపకారం చేయలేదు, (4) అతను వేరొక వ్యక్తితో

పోరాడుతున్నాడు, (5) అతడు అడవులేలో నివసిస్తున్న ఒక శాఖామృగము. చంపడానికి ఏవిధమైన కారణాలు లేవు మరియు ఇంకా ఇలాంటి అనేక తార్కిక ప్రశ్నలను అడుగుతాడు. ఈ ప్రశ్నలు ఒక బాధ్యతగా నీతి నియమాలు గల పరాక్రమవంతుడైన మహారాజుగా, ఒక సాధారణ పౌరుడుగా, ఒక వానరుడుగా ఇలా తనను ఊహించుకుని అడగబడినాయి.

వాలి అడిగిన ప్రతి ప్రశ్నకు శ్రీరాముని సమాధానాలు కిష్కింద కాండములోని 18వ సర్గలో పేర్కొనబడ్డాయి. శ్రీరాముడు కూడా వాలి అడిగిన ప్రశ్నల తరహాలో సమాధానాలిస్తాడు. బహుశా, అన్నింటికన్నా ముఖ్యమైనది ఏమిటంటే, "సుగ్రీవుడు బ్రతికి ఉండగానే, నీ కోడలిగా పరిగణించబడవలసిన సుగ్రీవుని భార్య అయిన రుమతో నీవు కామంతో కూడిన ప్రవర్తన కనబరిచావు". అందువలన వాలిని చంపడంలో తాను ఏ ధర్మాన్నీ ఉల్లంఘించలేదని అంటాడు. కిష్కింద ఇక్ష్వాకురాజ్య పరిధిలో ఉన్నది కనుక వాలి కూడా ఆ రాజ్య పౌరుడే. అపరాధము చేస్తే దండనార్హుడే. శ్రీరామునికి, అప్పుడు అయోధ్యను పాలిస్తున్న భరతుని ప్రతినిధిగా దండించడానికి అధికారం ఇంది. మృగాలను దాక్కుని కనపడకుండా చంపడంలో తప్పేమీ లేదు. కాని అరణ్యకాండలో సీతాదేవితో జరిగిన సంభాషణ గుర్తు చేసుకుంటే శ్రీరాముడు సుగ్రీవునికిచ్చిన వాగ్దానమే వాలిని సంహరించడానికి ముఖ్య కారణం అని అనుకోవచ్చు. ఈ వాగ్దానాన్ని కూడా శ్రీరాముడు వాలికి గుర్తు చేస్తాడు.

దండకారణ్యంలో దానవులను చంపడంలోనూ, వాలిని చంపడంలోనూ శ్రీరాముని చర్యలను విశ్లేషించడం సముచితం. ఈ రెండు సందర్భాలలోనూ శ్రీరాముని చర్య, దండకారణ్యంలో ఋషులకు మరియు కిష్కిందకాండలో సుగ్రీవునికి చేసిన వాగ్దానాల కారణంగానే జరిగింది. కానీ తేడా ఏమిటంటే, దండకారణ్యంలో ఆయన దానవులతో ముఖాముఖిగా పోరాడి చంపగా, వాలితో పోరాడకుండా ఒక చెట్టు చాటు దాక్కుని చంపాడు. ఈ రెండు సందర్భాలలోనూ ధర్మంలోని సూక్ష్మమైన అంశాలను అర్థం చేసుకోవడం మరియు వ్యాఖ్యానించడం నిజంగా ఒక సవాలు.

శ్రీరాముని చర్యను సమర్థిస్తూ సాహిత్యంలో మరియు విద్వాంసులచే అనేక వివరణలు ఇవ్వబడ్డాయి. ఆ వివరాలలోకి వెళ్లకుండా, నేను ఈ క్రింది వివరణను ముందుకు తెస్తున్నాను:

శ్రీరాముడు, సుగ్రీవుడి మధ్య ఉన్న పరస్పర అవగాహన కారణంగా వాలిని సంహరించవలసి వచ్చింది. సీతాదేవిని కనుగొనడంలో తన సైన్యాన్ని నలుదిక్కులా పంపి, సీతాదేవిని కనుగొన్న తర్వాత రావణుడితో యుద్ధంలో శ్రీరామునికి సహాయం చేస్తానని సుగ్రీవుడు వాగ్దానం చేశాడు. ఒకవేళ శ్రీరాముడు వాలిని సంహరించకపోయి ఉంటే, రామాయణం ముందుకు సాగే అవకాశమే ఉండేది కాదు. ధర్మాన్ని పాటించడంలో ఒక వేళ ఉల్లంఘన జరిగినప్పటికీ, మహా ప్రయోజనం కోసం, అంతిమ గమ్యాన్ని చేరే మార్గంలో చిన్నపాటి ఉల్లంఘనలు అవసరమేమో అనే విస్తృత దృక్పథంతో చూడవచ్చు.

నా తదుపరి అవగాహన ఈ క్రింది విధంగా ఉంది: వాలి అడిగిన అన్ని ప్రశ్నలకు ధర్మపరంగా సమాధానం ఇచ్చాడనటానికి సందేహం లేదు. ఆయన సర్వశక్తిమంతుడు మరియు ధర్మ సంరక్షకుడు (రామో విగ్రహవాన్ ధర్మః: శ్రీరాముడు ధర్మ స్వరూపం).

ఒక ఆసక్తి కరమైన విషయం మహాభారతంలో మనము చూస్తాము. కౌరవులతో జరిగిన యుద్ధంలో శ్రీకృష్ణుడు పాండవులకు మద్దతు ఇచ్చాడు. ప్రత్యేకంగా, అతను ఇంద్రుని కుమారుడైన అర్జునుడికి (రామాయణంలోని వాలి లాగా) సారథిగా ఉండి, సూర్య భగవానుని కుమారుడైన కర్ణుడిని (రామాయణంలోని సుగ్రీవుడి లాగా) సంహరించడంలో అర్జునుడికి సహాయం చేశాడు. రామాయణ, భారతం లోని ఈ పరస్పర విలోమ సంఘటనలు, యాధృచ్ఛికమా, కాకతాళీయమా, లేక ఆ భగవంతుని సంకల్పమా అనే చర్చ బుధజనులకే వదిలేస్తున్నాను.

మరొక ఆసక్తికరమైన విషయం ఏమిటంటే, మహాభారతంలో శ్రీకృష్ణుడు స్వయంగా కర్ణుడిని సంహరించలేదు, కానీ రామాయణంలో శ్రీరాముడు వాలిని సంహరించాడు. అర్జునుడు కర్ణుడిని సంహరించడం పూర్తిగా సమర్ధనీయం, ఎందుకంటే వారిద్దరూ ఒకరితో ఒకరు పోరాడుతున్నారు! ఇది కూడా యాధృచ్ఛికమా, కాకతాళీయమా, లేక ఆ భగవంతుని సంకల్పమా అనే చర్చ బుధజనులకే వదిలేస్తున్నాను.

స్వస్తి! సర్వత్రా శాంతి!